

هلن آهویم*

تحلیلی بر نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران در سال ۱۳۷۱

پس از خاتمه جنگ تحمیلی، با اجرای اولین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و سیاستهای تعدیل اقتصادی، بخشی از عدم تعادل های اقتصادی کشور مرتفع گردید و به موازات آن رشد اقتصادی و درآمد خانوارها افزایش یافت. افزایش تولید و واردات در طول اولین برنامه توسعه اقتصادی کشور منجر به کاهش قیمت تعدادی از کالاها گشت و موجب از بین رفتن بازار سیاه آنها گردید. با افزایش درآمد و توزیع عادلانه تر آن، از آنجایی که میل نهایی به مصرف در گروههای کم درآمد بیش از گروههای پردرآمد می باشد، افزایش درآمد منجر به افزایش تقاضای مصرف کل جامعه گردید و گروههای کم درآمد که طی سالهای جنگ تحمیلی بعلت کاهش قدرت خرید و ترقی قیمت ها نتوانسته بودند برخی از نیازهای اساسی خود (از قبیل کالاها و لوازم خانگی) را تامین نمایند، تقاضایشان افزایش یافت.

تجزیه و تحلیل نتایج بررسی بودجه خانوار، استنباط موارد فوق را تسهیل خواهد نمود. بررسی بودجه خانوار یکی از طرحهای عمده آمارگیری در اکثر کشورهای جهان است و منبع اطلاع مفیدی در زمینه هزینه و درآمد خانوارها می باشد. این بررسی در ایران همه ساله توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران انجام می گیرد. نتایج این بررسی نشان می دهد که در فاصله سالهای ۱۳۶۴ تا ۱۳۶۸ افزایش هزینه های خانوارها به قیمت های ثابت (۱) همه ساله منفی بوده و در سال ۱۳۶۸ به حداقل خود رسیده است ولی از آن سال تا سال مورد بررسی یعنی سال ۱۳۷۱ همراه با افزایش بوده است، که نشان دهنده بهبود وضعیت مصرفی خانوارهای شهری در چند سال اخیر می باشد (جدول شماره ۱).

نتایج بدست آمده نشان می دهد که در سال ۱۳۷۱ متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری با بعد متوسط $4/9$ نفر بالغ بر ۵۲۱۴ هزار ریال (ماهانه $434/5$ هزار ریال) بوده است که نسبت به سال ۱۳۷۰ معادل $25/9$ درصد افزایش داشته است. افزایش این هزینه به قیمت های ثابت معادل $3/2$ درصد بوده است (جدول شماره ۲). از طرفی طبق نتایج بررسی سال ۱۳۷۱ متوسط درآمد یک خانوار شهری نسبت به سال ۱۳۷۰، ۲۶ درصد افزایش نشان می دهد (جدول شماره ۳). به دنبال افزایش پرداختهای مربوط به تعدیل سطح حقوق و دستمزد کارکنان دولت و متعاقب آن افزایش حقوق و دستمزد کارکنان بخش خصوصی (طبق نتایج این بررسی افزایشهای فوق به ترتیب معادل $28/6$ درصد و $20/1$ درصد بوده است) شکاف بین خانوارهای غنی و فقیر در سال مورد بررسی کاهش یافت و توزیع درآمد متعادل تر گردید. ضریب جینی (۲) که یکی از شاخص های مهم اندازه گیری نابرابری توزیع درآمد می باشد، نشان می دهد که در سال ۱۳۷۱ نسبت به سالهای قبل و بعد از انقلاب کاهش و در نتیجه توزیع درآمد به

سمت عدالت بیشتر سوق پیدا کرده است. ضریب جینی که در سال ۱۳۵۶ برابر عدد $۰/۴۵۸۴$ بوده در سالهای بعد از انقلاب تا حدودی تعدیل یافته و در سال ۱۳۶۸ به عدد $۰/۴۰۹۲$ ، در سال ۱۳۷۰ به عدد $۰/۳۹۹۶$ و در سال ۱۳۷۱ به عدد $۰/۳۸۷۰$ کاهش پیدا کرده است. نکته قابل ذکر اینکه سهم ۲۰ درصد گروه بالای درآمدی که در سالهای قبل از انقلاب بیش از ۵۰ درصد درآمد را به خود اختصاص می داد در سالهای اخیر بتدریج کاهش و از ۴۷ درصد در سال ۱۳۶۸ به ۴۵ درصد در سال ۱۳۷۱ تقلیل پیدا نمود. همچنین نسبت هزینه ۱۰ درصد خانوارهای پردرآمد به ۱۰ درصد خانوارهای کم درآمد که در سال ۱۳۵۶ به حدود $۲۴/۷$ برابر رسیده بود بتدریج کاهش و به $۱۵/۹$ برابر در سال ۱۳۷۱ رسید (جدول شماره ۴). لازم به ذکر است برغم کاهش تدریجی سوبسید کالاهای اساسی خوراکی، با افزایش درآمدها در کلیه طبقات هزینه ای و درآمدی سهم هزینه خوراک نسبت به کل هزینه تقلیل پیدا نموده و وضعیت مصرفی خانوارها بهبود یافته است.

با ملاحظه ترکیب هزینه های مختلف خانوارها در سالهای اخیر مشاهده می گردد که سهم هزینه خوراک و دخانیات که در سال ۱۳۶۷ معادل $۴۲/۷$ درصد کل هزینه خانوارها را تشکیل می داد از آن سال به بعد بتدریج کاهش و به ترتیب در سال ۱۳۶۸ به $۳۹/۷$ درصد، در سال ۱۳۶۹ به $۳۵/۵$ درصد، در سال ۱۳۷۰ به $۳۴/۵$ درصد و در سال ۱۳۷۱ به $۳۴/۴$ درصد تقلیل پیدا نمود و این در حالی بود که سهم اغلب کالاهای غیرخوراکی منجمله مسکن و سوخت، درمان و بهداشت، حمل و نقل و ارتباطات و تفریح، تحصیل و مطالعه با افزایش مواجه گردید. طبق قانون انگل کاهش سهم هزینه کالاهای خوراکی و افزایش سهم هزینه کالاهای غیرخوراکی خانوارها نسبت به کل هزینه ها معرف بهتر شدن وضعیت مصرفی و رفاهی آنان می باشد. در سال مورد

بررسی بیشترین افزایش هزینه های خانوار به قیمت جاری به گروه تفریح، تحصیل و مطالعه با $۳۳/۸$ درصد و پس از آن به مسکن و سوخت با $۳۱/۱$ درصد تعلق داشت اما بیشترین افزایش به قیمت ثابت مربوط به گروه تفریح، تحصیل و مطالعه با $۲۹/۷$ درصد و لوازم و اثاث خانه با $۱۶/۵$ درصد و هزینه کالاها و خدمات متفرقه با $۲۱/۴$ درصد بوده است. در این سال افزایش شاخص بهای گروههای خوراک و دخانیات (معادل $۲۸/۱$ درصد) و درمان و بهداشت معادل $۵۱/۴$ درصد موجب گردید که افزایش هزینه خانوار به قیمت ثابت در گروه خوراک با کاهشی معادل ۲ درصد و در گروه درمان و بهداشت با کاهشی معادل ۱۸ درصد مواجه گردد. اما سایر گروههای هزینه ای پس از تعدیل با شاخص بهای گروه خود دارای افزایش بودند (جدول شماره ۵).

از جمله عواملی که بر الگوی مصرف خانوارها اثر می گذارد می توان به درآمد آنان، سطح عمومی قیمتها، سیستم سهمیه بندی و سلیقه خانوارها اشاره نمود. الگوی مصرف خانوارها در ایران در دو دهه اخیر تحت تاثیر عوامل سیاسی و اقتصادی تغییرات زیادی داشته است. تا سال ۱۳۵۱ تغییر زیادی در روند درآمد و هزینه خانوارها و به تبع آن الگوی مصرفی خانوارها مشاهده نمی گردد. اما در نیمه دوم سال ۱۳۵۲ با افزایش ناگهانی درآمدهای نفتی، درآمدهای خانوارها افزایش یافت و از سال ۱۳۵۳ به بعد تقاضا برای کالاهای مصرفی سریعاً بالا رفت و تغییری عمده در الگوی مصرفی خانوارها بوجود آمد. پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ نیز تغییر قابل توجهی در اوضاع سیاسی و اجتماعی کشور بوجود آورد و در نتیجه در زندگی مردم و الگوی مصرفی آنان نیز تاثیر بسزا گذاشت و با بروز جنگ تحمیلی در شهریور ماه سال ۱۳۵۹ و تعیین سیستم سهمیه بندی، الگوی مصرفی خانوارها مجدداً تغییر کرده و علی رغم کاهش درآمد

ثابت خانوارها، مصرف سرانه کاهش نیافت و در اثر سهمیه بندی و به منظور انتفاع از روند صعودی قیمت ها تعدادی از خانوارها با تقاضاهای کاذب رو به بازار آوردند زیرا گرچه سوبسید به عنوان ابزار اقتصادی تا حدودی متضمن رفع نابرابریها می باشد ولی افزایش مصرف را بدنبال خواهد داشت و مانع از تصحیح قیمت های نسبی و برقراری یک نظام منطقی قیمت گذاری می گردد. با پایان پذیرفتن جنگ تحمیلی و شروع دوران بازسازی و کاهش تدریجی سوبسیدها بتدریج تب تقاضای کاذب فروکش کرد و مصرف بتدریج به سمت عادی شدن گرایش پیدا نمود. همانطور که در جدول شماره ۶ مشاهده می گردد میزان مصرف نان بعلت ارزانی بالنسبه نسبت به کالاهای دیگر افزایش نشان می دهد. میزان مصرف برنج در سال ۱۳۵۶ به $\frac{2}{8}$ برابر مصرف آن در سال ۱۳۴۹ رسید و علی رغم افزایش قیمت این دو کالا مصرف آنها در سالهای اخیر در سطح بالایی قرار گرفته است. تنها مصرف بعضی از کالاها از جمله قند و شکر و روغن نباتی با صرفه جویی خانوارها، همراه با کاهش بوده است.

یکی از ملاکهای سنجش میزان رفاه افراد و به تبع آن خانوارها، مطالعه در باره وضعیت مصرف و هزینه گروههای مختلف جامعه در طبقات مختلف درآمدی می باشد که زمینه لازم جهت بررسی های اقتصادی در سطح اقتصاد ملی را فراهم می آورد. اما از آنجا که برخی خانوارها بویژه دارندگان مشاغل آزاد از بیان درآمدهای واقعی خود ابا دارند و از طرفی مصرف تحت تاثیر درآمد دائمی خانوارها قرار دارد (نظریه فرید من) و هزینه در مقایسه با درآمد از ثبات بیشتری برخوردار است و بهتر می تواند بیانگر رفتار مصرفی خانوارها باشد، لذا آمار و اطلاعات مربوط به هزینه خانوارها، معیار معتبرتری برای بررسی های مربوط به توزیع نابرابری درآمدهاست. در مطالعه حاضر برای آنکه مقایسه طبقات مختلف هزینه با یکدیگر به سادگی

امکان پذیر باشد خانوارها از نظر میزان هزینه از کمترین تا بیشترین هزینه طبقه بندی شده و به ۱۰ گروه مساوی (هرگروه یا دهک شامل ۱۰ درصد کل خانوارها) تقسیم گردیده اند. نتایج بدست آمده نشان می دهد میزان هزینه در دهکهای مختلف به یک میزان نبوده است و نابرابری در تمام موارد اجزای هزینه خانوارها مشاهده می شود و در مورد هزینه های خوراک، پوشاک و مسکن، درمان و سایر اجزاء هزینه هر چه به سمت طبقات مرفه تر جامعه حرکت می کنیم هزینه ها افزون تر می گردند اما با افزایش درآمدها از میزان نابرابری شدید در توزیع هزینه ها بین خانوارهای شهری بویژه پایین ترین طبقات و بالاترین آنها کاسته شده است بطوریکه نسبت متوسط کل هزینه در دو دهک که در سال ۱۳۶۸ معادل $۱۷/۶$ برابر می باشد با کاهش تدریجی در سال ۱۳۷۱ به $۱۶/۰$ برابر رسیده است. میزان نابرابری در بین اجزای اصلی هزینه و در بین دو دهک به طرز دقیق تری مشاهده می شود. برای مثال هزینه خوراک و دخانیات خانوارهای دهک آخر ۱۲ برابر و هزینه پوشاک آنها ۳۴ برابر هزینه خانوارهای دهک اول بوده است. ارقام ذکر شده برای سال ۱۳۶۸ بترتیب معادل ۱۵ و ۶۴ برابر می باشد. همانطور که انتظار می رود در میان گروههای اصلی هزینه در دهک ها، هر چه از کالاهای ضروری (مانند خوراک) به سمت کالاهای کمتر ضروری و یا حتی لوکس حرکت نمائیم، نابرابری در توزیع هزینه ها شدیدتر می گردد. بطوریکه میزان هزینه های حمل و نقل و ارتباطات، تحصیل و مطالعه و لوازم و اثاث خانه بترتیب $۹۳/۸$ برابر، $۴۸/۸$ برابر و ۳۷ برابر می باشد (جدول شماره ۸).

از طرفی براساس اطلاعات مندرج در جدول شماره ۹ در تمامی دهکها بجز دهک اول که در آن، مسکن دارای بیشترین سهم در کل هزینه های خانوار می باشد، سهم هزینه خوراک و دخانیات بالاترین رقم هزینه خانوارهاست و بعد از آن مسکن بیشترین سهم را به خود اختصاص

می دهد. سهم هریک از گروههای هزینه ای از کل هزینه ها با حرکت از دهک پایین به سمت دهک بالا، در مورد کالاهای ضروری مانند خوراک و دخانیات و مسکن کاهش و در مورد کالاهای لوکس مانند حمل و نقل و ارتباطات، لوازم و اثاث خانه و تفریح، تحصیل و مطالعه افزایش یافته است. در واقع الگوی مصرف خانوارها با افزایش درآمدها از کالاهای ضروری در هر گروه به سمت کالاهای کمتر ضروری یا حتی لوکس در همان گروه و در سایر گروهها حرکت نموده است. سهم بالای هزینه مسکن (حتی نسبت به سهم هزینه خوراک) بویژه در ترکیب هزینه های خانوارهای کم درآمد، سایر هزینه های این گروه از جامعه شهری را در تنگنا قرار داده و موجب می گردد از سهم هزینه های دیگر آنها نظیر بهداشت، تفریح، تحصیل و هزینه اثاث خانه کاسته شود و چنین استنباط می گردد که هر افزایشی که در قیمت کالاهای مربوط به این دو گروه هزینه رخ دهد این خانوارها نسبت به سایر خانوارهای جامعه شهری آسیب پذیرتر گردیده و عدم تعادل در هزینه ها را شدیدتر می نماید.

جدول شماره ۱۰ نسبت مقدار مصرف بعضی از اقلام مواد خوراکی اصلی و اساسی خانوارها را در سالهای ۱۳۶۹ الی ۱۳۷۱ در دهک ها نشان می دهد. در این جدول عامل قیمت در نظر گرفته نشده است و میزان مصرف هر کالا که معرف بهتری جهت نشان دادن وضعیت مصرف کالاهای خوراکی خانوارها می باشد جهت مقایسه به کار می رود. لازم به ذکر است که اغلب کالاهای مصرفی در این جدول کالاهایی است که سوبسید به آنها تعلق گرفته است. در مورد کالاهایی که در این جدول آمده است بیشترین نابرابری مربوط به کره (باستثناء سال ۱۳۶۹) و پس از آن مربوط به انواع گوشت قرمز (بغیر از سالهای ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰) و انواع برنج می باشد. کمترین نابرابری در مقایسه با کالاهای دیگر به مصرف نان، قند و شکر، چای، روغن نباتی و

حیویات تعلق دارد که کالاهای مذکور نقش اساسی در الگوی مصرف تغذیه خانوارهای شهری ایرانی را دارند. نابرابری در مصرف بیشتر کالاها در سال ۱۳۷۱ در مقایسه با سالهای ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰ با کاهش تدریجی سوبسید و بالارفتن قیمت ها تا حدودی افزایش پیدا کرده است.

نتایجی که از بررسی خصوصیات اجتماعی و اقتصادی خانوارهای شهری بدست آمده حاکی از آن است که ۷۶/۴ درصد از خانوارهای ساکن در نقاط شهری ایران در سال ۱۳۷۱، مالک محل سکونت خود بودند و تنها ۱۴/۵ درصد خانوارها در مسکن اجاری سکونت داشتند، ۱/۴ درصد خانوارها از مسکن در برابر خدمت و ۷/۷ درصد از مسکن رایگان استفاده می نمودند (قابل ذکر است که در سال ۱۳۵۶، ۷۱/۵ درصد خانوارها مالک محل سکونت خود بودند و ۲۰/۲ درصد در مسکن اجاری سکونت داشتند) ارقام فوق نشانگر تمایل خانوارهای شهری ایرانی به سکونت در واحدهای ملکی می باشد (جدول شماره ۱۱).

از نظر لوازم و تسهیلات زندگی، درصد خانوارهای استفاده کننده از آب لوله کشی از ۸۴/۴ درصد در سال ۱۳۵۶ به ۹۶/۲ درصد در سال ۱۳۷۱، برق از ۹۶/۳ درصد به ۹۹/۷ درصد، تلفن از ۱۹/۹ درصد به ۳۳/۷ درصد، گاز شهری از ۱/۶ درصد به ۳۳/۸ درصد، حمام از ۳۷/۴ درصد به ۷۵/۹ درصد، تلویزیون از ۵۸/۲ درصد به ۹۹/۰ درصد، یخچال از ۸۰/۲ درصد به ۸۹/۸ درصد رسیده است (جدول شماره ۱۲).

بر اساس نتایج بررسی بودجه خانوار در سال ۱۳۷۱، توزیع هزینه ها در سطح استانهای مختلف کشور متعادل نبوده و در مجموع استان تهران با مبلغ ۶۰۶۷ هزارریال هزینه سالانه (حدود ۵۰۶ هزارریال هزینه در ماه) و با بعد خانوار بطور متوسط ۴/۷ نفر بالاترین هزینه و خانوارهای ساکن در استان آذربایجان شرقی با ۳۴۷۲ هزارریال هزینه سالانه (۲۸۹ هزارریال هزینه در ماه)

و با بعد ۴/۹ نفر کمترین میزان هزینه را داشته اند. متوسط هزینه خانوارهای ساکن استان تهران حدود ۱/۸ برابر هزینه خانوارهای ساکن در استان آذربایجان شرقی می باشد. بعد از استان تهران، استانهای مرکزی، گیلان، زنجان و اصفهان بترتیب بیشترین هزینه را داشته اند (جدول شماره ۱۳).

در جدول شمار ۱۴ موقعیت و مقامی که هر یک از استانها از نظر متوسط هزینه و گروههای اصلی تشکیل دهنده آن یعنی خوراک و دخانیات، پوشاک، مسکن، لوازم و اثاث خانه و دارند نشان داده شده است. برای آنکه مشخص گردد خانوارهای هر استان نسبت به سایر استانها در هر یک از موارد فوق در چه درجه اهمیتی قرار دارند، استانها به نسبت بیشترین تا کمترین هزینه طبقه بندی شده اند. لازم به ذکر است خانوارهای استانهایی که هزینه خوراک و مسکن آنان در زده بالای هزینه قرار دارد (با توجه به اهمیت و ضروری بودن این دو گروه هزینه) بناچار برای تأمین مایحتاج ضروری خود مجبور بوده اند نسبت به سایر استانها هزینه بیشتری را متحمل گردند. فی المثل خانوارهای استانهای تهران، فارس و اصفهان بدلیل گران بودن مسکن در این استانها در شرایط سخت تری در مقایسه با استانهای دیگر قرار داشته اند. به همین ترتیب خانوارهای استانهای مرکزی، زنجان، کهگیلویه و بویراحمد و گیلان نسبت بیشتری از درآمد و هزینه خود را صرف تغذیه افراد خود نموده اند. در مقابل خانوارهای استانهای سیستان و بلوچستان، کردستان، آذربایجان شرقی و کرمانشاه در مقایسه با سایر استانها از منازل مسکونی ارزان تری استفاده نموده اند. از نظر هزینه حمل و نقل و ارتباطات خانوارهای مقیم در استانهای مرکزی، کرمان و اصفهان و از نظر هزینه تفریح و تحصیل خانوارهای مقیم تهران و مازندران بالاترین هزینه را در سال مورد بررسی در بین استانها به خود اختصاص داده اند.

بالا بودن درصد کالاهای مصرفی خوراکی در سبد ترکیب کالاهای مصرفی خانوارهای استانهای سیستان و بلوچستان با رقم $۴۷/۶$ درصد و کهگیلویه و بویر احمد با $۴۵/۱$ درصد بدین معناست که قدرت خرید خانوارها در این استانها بسیار کم و توانایی نسبی آنان برای تامین رفاه نسبی کمتر از سایر استانها بوده است و خانوارهای ساکن در این استانها مجبورند از مصرف کالاهای نسبتاً لوکس و کمتر ضروری خود بکاهند تا قادر به تهیه کالاهای ضروری تر خود باشند. در بین استانهای کشور خانوارهای مقیم در استان تهران با کمترین سهم هزینه خوراک ($۲۶/۹$ درصد) بالنسبه از رفاه بیشتری برخوردار بوده اند بالعکس خانوارهای مقیم در این استان برای تامین مسکن و سرپناه خود اجباراً بیشترین درصد هزینه ($۳۶/۳$ درصد) را پرداخت نموده‌اند، در حالی که ارزان ترین مسکن متعلق به خانوارهای استان سیستان و بلوچستان بوده است.

پی نویسی :

- ۱ - هزینه های خانوار به قیمت ثابت ، از طریق تعدیل هزینه های خانوار به قیمت جاری با شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (نرخ تورم) بدست می آید .
- ۲ - اندازه این شاخص بین عدد صفر و یک تغییر می کند (صفر معرف برابری و تعادل کامل و عدد یک معرف نابرابری و عدم تعادل کامل در توزیع درآمد است) .

جدول شماره ۱

متوسط هزینه خانوارها به قیمت های ثابت

۱۰۰ = سال ۱۳۶۱

سال بررسی	متوسط هزینه یک خانوار شهری (هزارریال)	درصد تغییر نسبت به سال قبل
۱۳۶۱	۹۳۴	۰۰
۱۳۶۲	۱۰۳۵	+ ۱۰/۸
۱۳۶۳	۱۲۴۰	+ ۱۹/۸
۱۳۶۴	۱۲۲۹	- ۰/۹
۱۳۶۵	۱۰۰۳	- ۱۸/۴
۱۳۶۶	۸۶۸	- ۱۳/۵
۱۳۶۷	۷۸۴	- ۹/۷
۱۳۶۸	۷۴۶	- ۴/۸
۱۳۶۹	۸۸۸	+ ۱۹/۰
۱۳۷۰	۹۸۲	+ ۱۰/۶
۱۳۷۱	۱۰۱۶	+ ۳/۵

جدول شماره ۲

افزایش هزینه های مصرفی خانوارها به قیمت های ثابت و جاری
(درصد)

سال ۱۳۶۹ به سال ۱۳۶۸	سال ۱۳۷۰ به سال ۱۳۶۹	سال ۱۳۷۱ به سال ۱۳۷۰	هزینه های مصرفی
۲۹/۷	۲۲/۳	۲۵/۹	به قیمت جاری
۱۹/۴	۱۰/۳	۳/۲	به قیمت ثابت

جدول شماره ۳
مقایسه متوسط درآمد ناخالص سالیانه یک خانوار شهری
در سالهای ۱۳۶۲ - ۱۳۷۱

سال	درآمد (پولی و غیرپولی) (هزارریال)	افزایش نسبت به سال قبل (درصد)
۱۳۶۲	۱۲۶۶	..
۱۳۶۴	۱۳۵۹	+۷/۴
۱۳۶۵	۱۳۹۹	+۲/۹
۱۳۶۶	۱۵۱۷	+۸/۴
۱۳۶۷	۱۶۶۵	+۹/۸
۱۳۶۸	۱۹۴۱	+۱۶/۶
۱۳۶۹	۲۴۸۶	+۲۸/۱
۱۳۷۰	۳۲۶۴	+۳۱/۳
۱۳۷۱	۴۱۱۳	+۲۶/۰

جدول شماره ۴
شاخصهای نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری
در برخی از سالها

سال				شرح
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۸	۱۳۵۶	
۰/۳۸۷۰	۰/۳۹۹۶	۰/۴۰۹۲	۰/۴۵۸۴	ضریب جینی
۱۶/۰۶	۱۵/۵۸	۱۴/۸۰	۱۲/۱۹	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم درآمد
۳۸/۶۸	۳۷/۸۳	۳۸/۱۳	۳۵/۵۰	سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط
۴۵/۲۶	۴۶/۵۹	۴۷/۰۷	۵۲/۳۱	سهم ۲۰ درصد خانوارهای پردرآمد
۱۵/۹	۱۶/۳	۱۷/۶	۲۴/۷	نسبت سهم ده درصد ثروتمندترین خانوارها به ده درصد فقیرترین خانوارها

جدول شماره ۵
متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار به تفکیک گروههای اصلی هزینه
(سالهای ۷۱ - ۱۳۶۹)

درصد تغییر هزینه قیمت ثابت	درصد توزیع			هزینه سالانه (هزارریال)			گروههای اصلی هزینه
	درسال			درسال			
	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	
۱۳۷۱ به ۱۳۷۰	۱۳۷۰	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۵۲۱۴	۴۱۴۲	۳۱۳۱	متوسط هزینه ناخالص
+۳/۲	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۷۹۲	۱۲۲۹	۱۱۱۱	۱ - خوراک و دخانیات
-۲/۰	۳۴/۴	۳۴/۵	۲۵/۵	۵۰۳	۴۲۱	۳۳۶	۲ - پوشاک
+۶/۹	۹/۶	۱۰/۲	۱۰/۷	۱۱۲۱	۸۳۸	۷۷۷	۳ - مسکن، آب، سوخت و روشنایی
+۷/۲	۲۸/۲	۲۷/۰	۲۶/۸	۲۵۳	۲۷۶	۲۱۳	۴ - لوازم و اثاث خانه
+۱۶/۵	۶/۸	۶/۶	۶/۸	۲۰۳	۱۶۴	۱۱۷	۵ - درمان و بهداشت
-۱۸/۰	۳/۹	۲/۰	۳/۷	۳۶۵	۲۳۹	۲۳۹	۶ - حمل و نقل و ارتباطات
+۰/۹	۸/۲	۸/۸	۷/۶	۱۱۹	۸۹	۵۹	۷ - تفریح، تحصیل و مطالبه
+۲۹/۷	۲/۳	۲/۲	۱/۹	۳۳۶	۲۷۷	۲۱۸	۸ - کالاها و خدمات متفرقه
+۲۱/۴	۶/۲	۶/۷	۷/۰				

* محاسبه هزینه به قیمت ثابت در سطح هر یک از گروههای اصلی هزینه با شاخص قیمت مربوط به همان گروه تعدیل شده است.

جدول شماره ۶

متوسط مقدار مصرف سالانه بعضی از اقلام عمده خوراکی توسط خانوار در برخی از سالها
(کیلوگرم)

سال						مواد خوراکی
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۶	۱۳۵۶	۱۳۵۲	۱۳۴۹	
۷۰۹/۰	۷۰۷/۷	۷۶۲/۹	۵۸۳/۹	۶۸۶/۷	۶۷۴/۶	انواع نان
۲۰۵/۰	۱۹۸/۷	۱۹۳/۳	۲۹۶/۹	۱۹۶/۰	۱۰۵/۶	برنج
۸۲/۴	۸۸/۸	۱۲۱/۷	۱۴۸/۱	۱۲۵/۶	۹۹/۵	گوشت قرمز
۵۹/۷	۵۳/۲	۹۱/۳	۶۱/۱	۲۷/۵	۱۷/۹	گوشت پرندگان
۱۵/۶	۱۷/۴	۱۸/۵	۱۳/۲	۱۳/۳	۱۱/۳	گوشت حیوانات دریایی
۱۴۴/۱	۱۳۸/۸	۱۱۳/۱	۹۹/۳	۷۶/۵	۵۳/۹	شیر (پاستوریزه و غیرپاستوریزه)
۲۴/۰	۲۵/۸	۳۰/۹	۲۸/۳	۲۱/۸	۱۶/۷	پنیر
۳/۶	۳/۴	۷/۰	۱۰/۰	۸/۲	۶/۳	کره
۴۱/۲	۴۳/۹	۹۱/۱	۵۸/۸	۴۴/۳	۲۳/۹	تخم پرندگان
۱/۹	۲/۳	۲/۱	۱۱/۰	۱۲/۵	۵/۲	روغنهای چربیهای حیوانی
۵۰/۸	۴۴/۵	۳۹/۰	۸۲/۲	۶۰/۵	۳۶/۱	روغن نباتی
۸۴/۲	۸۱/۱	۸۱/۲	۱۶۱/۹	۱۳۸/۳	۱۰۵/۹	قند و شکر
۸/۱	۹/۵	۹/۷	۱۲/۰	۸/۸	۷/۴	چای
۳۳/۳	۳۳/۸	۳۲/۶	۴۷/۳	۴۴/۲	۳۱/۲	حبوب
۴/۹	۵/۰	۴/۸	۵/۱	۵/۲	۴/۹	متوسط افراد خانوار

جدول شماره ۷
نسبت درصد مقدار مصرف چند قلم کالای سهمیه ای خوراکی
به کل مصرف در برخی از سالها

سال				مواد خوراکی
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۸	۱۳۶۳	
۶۵/۱	۷۹/۹	۸۹/۶	۹۳/۴	قند و شکر
۴۹/۹	۶۱/۷	۶۸/۰	۸۴/۲	روغن نباتی
۲۷/۱	۳۹/۷	۵۴/۵	۹۷/۶	شیر خشک
۱/۲	۳۳/۳	۵۵/۳	۸۲/۵	پنیر
-	۲۲/۷	۷۳/۷	۹۵/۱	تخم مرغ
۸/۸	۱۴/۲	۲۵/۱	۶۱/۶	برنج
۹/۲	۱۳/۸	۲۷/۸	۵۴/۴	گوشت قرمز
۰/۸	۱۲/۶	۵۱/۰	۸۲/۴	کره
-	۱۲/۰	۵۳/۸	۸۸/۴	مرغ

جدول شماره ۸
نسبت هزینه دهک دهم به دهک اول خانوارها

سال				گروههای اصلی هزینه
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	
۱۶/۰	۱۶/۳	۱۵/۹	۱۷/۶	جمع کل هزینه ناخالص
۱۲/۶	۱۲/۲	۱۱/۸	۱۵/۲	۱ - خوراک و دخانیات
۳۴/۱	۳۶/۹	۴۸/۲	۶۴/۰	۲ - پوشاک
۸/۰	۸/۳	۸/۰	۸/۰	۳ - مسکن، آب، سوخت و روشنایی
۳۷/۲	۴۵/۴	۳۹/۹	۵۶/۸	۴ - لوازم و اثاث خانه
۲۵/۴	۳۰/۹	۳۱/۰	۲۹/۴	۵ - درمان و بهداشت
۹۳/۸	۸۰/۷	۷۴/۶	۸۹/۶	۶ - حمل و نقل و ارتباطات
۴۸/۸	۴۸/۲	۵۰/۵	۵۰/۸	۷ - تفریح، تحصیل و مطالعه
۲۰/۴	۲۰/۴	۲۵/۷	۳۱/۶	۸ - کالاها و خدمات متفرقه

جدول شماره ۱۰
نسبت مقدار مصرف بعضی از اقلام خوراکی خانوارهای دهک دهم
به دهک اول

سال			مواد خوراکی
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	
۱/۴	۱/۳	۱/۵	انواع نان
۹/۵	۹/۶	۸/۲	انواع برنج
۹/۷	۷/۵	۷/۳	انواع گوشت قرمز
۵/۰	۵/۹	۳/۱	شیر
۸/۸	۱۱/۶	۱۲/۱	پنیر
۶/۴	۴/۱	۲/۹	تخم پرندگان
۷۳/۵	۱۶/۴	۷/۱	کره
۲/۱	۲/۴	۴/۶	روغن و چربی حیوانی
۳/۵	۳/۱	۳/۲	روغن نباتی
۲/۳	۱/۹	۲/۱	قند و شکر
۲/۸	۲/۰	۲/۲	چای
۴/۲	۵/۵	۸/۴	حبوب

جدول شماره ۱۱
درصد توزیع خانوارها برحسب نحوه تصرف مکن

سال				نحوه مصرف
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۳	۱۳۵۶	
۷۶/۴	۷۵/۸	۷۴/۱	۷۱/۵	شخصی
۱۴/۵	۱۴/۸	۱۵/۲	۲۰/۳	اجاری
۱/۴	۱/۷	۱/۸	۱/۸	در برابر خدمت
۷/۷	۷/۷	۸/۹	۶/۴	رایگان

جدول شماره ۱۲
درصد خانوارهای استفاده کننده از لوازم و
تسهیلات زندگی

سال				لوازم و تسهیلات زندگی
۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۳	۱۳۵۶	
۹۶/۲	۹۵/۵	۹۳/۶	۸۴/۴	آب لوله کشی
۹۹/۷	۹۹/۷	۹۹/۱	۹۶/۳	برق
۳۳/۷	۲۸/۹	۲۰/۵	۱۹/۹	تلفن
۳۳/۸	۲۶/۶	۱۰/۸	۱/۶	گاز شهری
۷۵/۹	۷۳/۹	۶۲/۲	۳۷/۴	حمام
۵۰/۷	۵۰/۵	۴۵/۹	۲۷/۸	کولر
۸۹/۸	۸۹/۶	۸۷/۲	۸۰/۲	یخچال
۸۸/۹	۸۵/۶	۷۹/۴	۸۴/۴	رادیو و رادیو ضبط
۹۹/۰	۹۵/۰	۸۱/۲	۵۸/۲	تلویزیون
۱۷/۱	۱۸/۱	۲۰/۰	۱۹/۰	اتومبیل شخصی

متوسط هزینه ناخالصی سالانه و سهم هر یک از گروه‌های اصلی هزینه به کل هزینه خانوارهای شهری به تفکیک استان

در سال ۱۳۳۱

استان	گروه‌های اصلی هزینه (درصد)										متوسط اقلام خانوار (قر)	متوسط هزینه ناخالصی (هزار ریال)	
	کامیاب خدمات سفر	تفریح تعمیر مطالعه	حمل و نقل	درمان بهداشت	الزام اتاق خانه	سکنی آب سوخت روشنایی	پوشاک کفش	خوراک و دعایات	شورای و دعایات	متوسط هزینه ناخالصی (قر)			متوسط اقلام خانوار (قر)
استانها:													
تهران	۶/۸	۷/۶	۹/۲	۲/۲	۶/۸	۲۶/۳	۷/۵	۲۶/۸	۲۶/۸	۹۰۶۷	۲/۷	۶۰۶۷	
مرکزی	۶/۹	۹/۸	۱۱/۸	۲/۳	۶/۸	۲۱/۸	۹/۲	۲۱/۸	۲۱/۸	۵۸۱۷	۵/۰	۵۸۱۷	
گیلان	۷/۲	۲/۰	۸/۳	۸/۸	۵/۷	۲۱/۸	۹/۸	۲۶/۰	۲۶/۰	۵۸۸۸	۲/۶	۵۸۸۸	
زنجان	۷/۵	۷/۲	۹/۲	۱/۵	۶/۶	۲۱/۶	۱۲/۲	۳۷/۸	۳۷/۸	۵۸۲۸	۵/۲	۵۸۲۸	
اصفهان	۷/۸	۲/۰	۱۰/۲	۳/۸	۶/۹	۲۳/۶	۹/۹	۳۶/۳	۳۶/۳	۵۷۵۱	۲/۵	۵۷۵۱	
فارس	۵/۶	۲/۳	۷/۷	۲/۵	۶/۶	۲۹/۸	۱۱/۶	۳۵/۰	۳۵/۰	۵۵۲۰	۲/۸	۵۵۲۰	
مازندران	۶/۲	۷/۶	۶/۶	۲/۷	۷/۲	۳۲/۹	۱۱/۶	۳۷/۹	۳۷/۹	۵۳۲۷	۵/۸	۵۳۲۷	
ایلام	۸/۲	۹/۶	۷/۳	۲/۸	۹/۳	۲۰/۰	۱۳/۲	۳۷/۶	۳۷/۶	۵۲۰۰	۶/۵	۵۲۰۰	
آذربایجان غربی	۶/۰	۹/۸	۷/۲	۲/۷	۸/۶	۲۶/۳	۱۱/۰	۲۸/۶	۲۸/۶	۲۱۶۰	۵/۳	۲۱۶۰	
خرزستان	۷/۰	۲/۷	۲/۳	۲/۸	۶/۸	۲۱/۷	۱۱/۲	۳۳/۸	۳۳/۸	۲۸۸۰	۵/۳	۲۸۸۰	

آلایه جدول شماره ۱۴

انسان	متوسط افراد خانوار (نفر)	متوسط هزینه ناخالصی (هزارریال)	گروههای اصلی هزینه (برصد)										
			خوراک و دخانیات	پوشاک و کفش	سکن، آب و روشنایی	انرژی خانه	درمان بهداشت	حمل و نقل ارتباطات	تفریح و تفریح	کالاها خدمات متفرقه			
استانها:													
تهران	۵/۵	۲۷۵۰	۲۵/۱	۱۲/۵	۲۰/۶	۶/۰	۱/۸	۵/۲	۰/۱	۵/۷			
کرج	۲/۷	۲۷۲۰	۳۱/۹	۹/۶	۲۶/۸	۵/۳	۳/۸	۱۳/۸	۲/۲	۶/۳			
اصفهان	۵/۱	۲۷۱۸	۲۲/۱	۱۱/۵	۲۲/۶	۷/۱	۲/۰	۲/۴	۱/۷	۶/۲			
مشهد	۲/۶	۲۶۹۲	۲۲/۵	۶/۸	۱۹/۸	۶/۶	۱/۸	۱۰/۲	۱/۹	۸/۶			
تهران	۵/۱	۲۶۲۷	۳۹/۱	۱۰/۲	۲۱/۵	۷/۵	۲/۶	۷/۰	۲/۱	۷/۸			
اصفهان	۵/۸	۲۵۳۷	۲۰/۲	۶/۲	۲۸/۱	۲/۷	۲/۲	۹/۹	۱/۱	۷/۲			
تهران	۵/۲	۲۱۲۸	۳۷/۱	۱۲/۲	۲۱/۹	۶/۲	۲/۱	۷/۰	۲/۹	۶/۵			
اصفهان	۵/۱	۲۱۲۲	۳۲/۸	۱۱/۸	۲۳/۷	۸/۲	۲/۱	۸/۵	۲/۲	۷/۳			
اصفهان	۲/۲	۲۱۰۲	۲۲/۳	۸/۰	۲۲/۱	۸/۰	۲/۵	۶/۵	۲/۲	۵/۲			
اصفهان و اصفهان	۵/۷	۲۱۶۹	۲۷/۶	۸/۰	۱۵/۷	۶/۳	۲/۱	۱۵/۰	۱/۸	۵/۵			
اصفهان	۵/۸	۲۱۰۰	۲۰/۵	۱۰/۹	۲۱/۱	۶/۰	۱۰/۷	۱/۸	۲/۲	۶/۶			
اصفهان	۲/۹	۲۳۳۳	۲۲/۱	۱۱/۱	۲۵/۸	۶/۰	۲/۵	۲/۵	۱/۶	۶/۳			
کل مناطق شهری	۲/۹	۵۱۱۲	۳۲/۴	۹/۶	۲۸/۲	۶/۸	۲/۹	۸/۲	۲/۲	۶/۲			

درجه بندی	خوراک و غذایان	پوشاک	مسکن و سوخت	لوازم و اثاث خانه	درمان و بهداشت	حمل و نقل و ارتباطات	تفریح، تحصیل و مطالعه
۱	مرکزی	زنجان	تهران	ایلام	گیلان	مرکزی	تهران
۲	زنجان	ایلام	فارس	تهران	کرمان	کرمان	مازندران
۳	کهگیلویه و بویراحمد	کهگیلویه و بویراحمد	اصفهان	آذربایجان غربی	تهران	اصفهان	زنجان
۴	گیلان	فارس	مرکزی	اصفهان	مازندران	سیستان و بلوچستان	خوزستان
۵	خوزستان	مازندران	گیلان	زنجان	اصفهان	تهران	فارس
۶	اصفهان	کرمانشاه	کرمان	مازندران	همدان	زنجان	اصفهان
۷	یزد	گیلان	بوشهر	فارس	مرکزی	گیلان	گیلان
۸	لرستان	اصفهان	زنجان	مرکزی	کرمان	یزد	کرمانشاه
۹	مازندران	خوزستان	مازندران	خراسان	خوزستان	بوشهر	مرکزی
۱۰	ایلام	آذربایجان غربی	آذربایجان غربی	همدان	زنجان	فارس	کرمان
۱۱	فارس	لرستان	لرستان	لرستان	ایلام	ایلام	خراسان
۱۲	آذربایجان غربی	مرکزی	خوزستان	گیلان	فارس	آذربایجان غربی	همدان

فصلنامه جدول شماره ۱۲

نوع محصول و مطالعه	حمل و نقل و ارتباطات	خدمات بهداشت	کولام و اتاق خانه	مسکن و سرشت	پوشاک	خوراک و دخانیات	درجه بندی
گروستان	مازندران	آذربایجان شرقی	خرزستان	ایلام	خراسان	سیستان و بلوچستان	۱۴
سنان	خراسان	کرمانشاه	سنان	همدان	همدان	بوشهر	۱۵
آذربایجان شرقی	همدان	خراسان	یزد	سنان	تهران	همدان	۱۶
یزد	کرمانشاه	آذربایجان شرقی	کهگیلویه و بویراحمد	خراسان	کرمان	سنان	۱۷
ایلام	سنان	سنان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گردستان	تهران	۱۸
لرستان	کهگیلویه و بویراحمد	بوشهر	کرمان	یزد	آذربایجان شرقی	گردستان	۱۹
سیستان و بلوچستان	لرستان	لرستان	گردستان	کرمانشاه	سنان	کرمانشاه	۲۰
آذربایجان شرقی	خرزستان	یزد	بوشهر	آذربایجان شرقی	سیستان و بلوچستان	کرمان	۲۱
بوشهر	آذربایجان شرقی	سیستان و بلوچستان	آذربایجان شرقی	گردستان	یزد	آذربایجان شرقی	۲۲
کهگیلویه و بویراحمد	گردستان	کهگیلویه و بویراحمد	سیستان و بلوچستان	سیستان و بلوچستان	بوشهر	خراسان	

استفاده از مسکن بهترین و کمترین هزینه طبقه بندی شده است.